

משפט וביטחון לאומי

לקט ידיעות

המכון למחקרי ביטחון לאומי
INSS

לקט ידיעות – אוגוסט 2017

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד ענבר צדוק

צוות המחקר: עומרי גור אפטר, ניצן דורנבוים,

רועי יעקובי ושירה ליפשיץ

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

סוגיית הפליטים הפלסטינים והאינטרס הישראלי

יהודה גרינפילד-גילת מציג בפני מקבלי ההחלטות במדינת ישראל מסגרת רעיונית שתניח תשתית ותציע תנאים שיאפשרו, בבוא העת, השגת פתרון לסוגיית הפליטים הפלסטינים, וכן מציג את המידע העדכני ביותר בסוגיה. זאת, מתוך ניסיון לסייע לקידום האינטרס הישראלי, שהוא גיבוש מתווה לפתרון בעיית הפליטים מחוץ לגבולות מדינת ישראל. הנחת היסוד של המחבר היא כי ליבת הפתרון לסוגיית הפליטים תהיה, בכל תרחיש שהוא, בגדה המערבית, וכי גם אם ישובו פליטים לתחומי מדינת ישראל, מדובר במספרים קטנים. כישלון בקליטת הפליטים הפלסטינים במדינה הפלסטינית העתידית עלול לא רק למוטט את החברה הפלסטינית, אלא גם להציב אתגר מדיני ביטחוני משמעותי על גבולות ישראל ולכן קליטה מוצלחת של הפליטים במדינה הפלסטינית היא יעד אסטרטגי של מדינת ישראל. כדי לאפשר קליטה ושיקום של הפליטים נחוצה כלכלה מתפקדת, המקדמת את מגזר הבינוי, הפיתוח והתשתיות באופן נרחב. המחבר מצביע על מכלול צעדים שישראל יכולה לנקוט בהם בהקשר זה (יולי, מזכר 166).

שבע אבני דרך עבור ישראל בשבעת חודשי הכהונה הראשונים של גורש כמזכ"ל האו"ם

מיכל חטואל רדושיצקי בוחנת את ההתנהלות ביחס לישראל של מזכ"ל האו"ם הנוכחי, אנטוניו גורש, בשבעת החודשים שחלפו מאז היבחרו לתפקיד. היא מציינת שבע אבני דרך, הכוללות אישור מחדש של גורש בעניין הקשר בין העם היהודי לירושלים; מינוי פוטנציאלי של נציג ישראלי לתפקיד תת-מזכ"ל האו"ם; הצהרה לפיה הכחשת זכות הקיום של ישראל שקולה לאנטישמיות; כמו גם הצהרה לפיה הכיבוש הישראלי מהווה נטל הומניטרי והתפתחותי כבד על העם הפלסטיני הפוגע בסיכוי לעתיד טוב יותר. הכותבת סבורה כי פעולותיו השונות של גורש יוצרות את הרושם כי לא זו בלבד שהוא מודע למגרעות המובנות של האו"ם ביחס לישראל, אלא שהוא מחויב לשיפור המצב. לגישתה, יהא זה נכון מצד ישראל להמשיך במדיניותה הנוכחית של נקיטת מאמצים פעילים לשילוב ושיפור מעמדה באו"ם, שיפור אשר ימלא תפקיד חיוני בהחלשת התפיסה הנפוצה בישראל בדבר עוינות הזירה הבינלאומית את ישראל (27 באוגוסט, [מבט על](#)).

60 מילים

שיטת הסניוריטי

'שיטת הסניוריטי' היא כינוי לשיטה לבחירת נשיאים לבתי המשפט בישראל. על פיה, לנשיא בית המשפט העליון מתמנה הוותיק מבין השופטים המכהנים במועד פרישתו של הנשיא הקודם. לפי נוהג זה, הוועדה לבחירת שופטים רק מאשרת את המועמד הוותיק. מדובר בנוהג שאיננו מעוגן בחקיקה ולכן עקרונית ניתן לסטות ממנו. על השיטה נמתחת ביקורת בטענה שאינה מבטיחה כי כנשיא יתמנה השופט המתאים ביותר.

ידיעות מתוך ישראל

פסיקה

צו להריסת בתי מחבלים שביצעו פיגוע בו נרצחה רס"ר הדס מלכא

ב-3 באוגוסט דחה בג"ץ עתירה נגד צווים שהוצאו להחרמת ולהריסת מבנים בהם התגוררו מחבלים שביצעו פיגוע בו נרצחה לוחמת מג"ב, רס"ר הדס מלכא. נקבע כי כתנאי מקדמי להפעלת הסמכות מתחייבת "זיקת מגורים" של המפגע למבנה. השאלה מתי ניתן להסתפק באטימת חדר ומתי נחוצה הריסה של יחידת המגורים בשלמותה, נתונה לשיקול דעת המשיב, והוא נדרש להתחשב במכלול הנסיבות הרלוונטיות, ובהן: מספר בני המשפחה, מעורבותם או תמיכתם במעשה, חומרת המעשה, שיקולים הקשורים בהשגת התכלית ההרתעתית והיתכנות מעשית של הריסה חלקית. בנוסף, לצורך היקפו של צו ההריסה והמידתיות הנדרשת, שיקול רלוונטי הוא אם ניתן לראות במגורי המחבל יחידת מגורים נפרדת, וכן האם ניתן להרוס יחידה זו מבלי לפגוע ביתר חלקי המבנה או במבנים שכנים. בג"ץ דחה את העתירה וקבע כי בכפוף לאי הריסת הקומות התחתונות, בשל ספק אם מתקיימת זיקת מגורים, לא נמצאה עילה להתערב בהחלטת המשיב בדבר הריסת הקומה בה התגוררו המחבלים (3 באוגוסט, [בג"ץ 5943/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית](#)).

צו להריסת בית מחבל שביצע פיגוע בו נרצח סמל אלחי טהרלב

ב-3 באוגוסט דחה בג"ץ עתירה נגד צו להריסת מבנה שבו התגורר מחבל אשר ביצע פיגוע בו נרצח סמל אלחי טהרלב. בהמ"ש קבע כי די בקיומן של ראיות מנהליות להפעלת הסמכות ואין צורך לחכות להגשת כתב אישום או להרשעה. כן נפסק כי ידיעה, מעורבות או תמיכה של בני הבית במעשה הטרור, הם בין השיקולים לצורך החלטה אם וכיצד תופעל הסמכות, אך ההלכה אינה רואה בכך תנאי הכרחי. האפקט המרתיע של הריסת בתים טמון בכך שמפגע פוטנציאלי יחשוש מן הפגיעה הצפויה במשפחתו הקרובה. טיעון זה עומד בתוקפו גם במקרים בהם בני המשפחה לא יכלו למנוע את הפיגוע. בג"ץ קבע כי לא נמצאה עילה להתערבות בשיקול דעתו של המפקד הצבאי, אשר סבור כי הריסת המבנה שבו התגורר המפגע נחוצה לצורך הרתעה שתמנע טרור (3 באוגוסט, בג"ץ 5942/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית).

הרחקת מסתננים למדינות שלישיות שאינן מדינות מוצאם

ב-28 באוגוסט קבע בית המשפט העליון כי אין מניעה להרחיק למדינה שלישית מסתננים שהוהים במרכז השהייה ואשר לא הגישו בקשת מקלט או שבקשתם למקלט נדחתה. ואולם, לא ניתן להכניסם למשמורת מעל ל-60 ימים בשל אי-הסכמתם לעזוב אותה מדינה. ביהמ"ש, מפי הנשיאה נאור, קבע כי אין מניעה להרחיק מסתננים למדינה השלישית מכוח ההסכם עמה, וזאת על אף חשאיות ההסכם. ההסכם עומד בדרישות המהותיות והפרוצדורליות, כולל היותה של המדינה בטוחה ותנאים נוספים. ככלל, לא נדרשת הסכמת מסתנן לצורך הרחקתו, אולם, בנסיבות העניין, כתוצאה מההסדר הספציפי הקבוע בהסכם, אין אפשרות להרחיק מסתננים למדינה השלישית בהעדר הסכמתם. על פי החוק ניתן להחזיק במשמורת מי שאינו משתף פעולה עם הרחקה, כגון מישהו שאינו מוכן לתת פרטים מזהים. כיוון שההסכם הספציפי דורש הסכמה אמיתית ורצונית, אי אפשר לראות באי הסכמה כהעדר שיתוף-פעולה, שמכוחו ניתן להחזיק במשמורת מעל ל-60 ימים. אם מסתנן אינו מסכים להרחקתו, ניתן להחזיקו עד 60 ימים, במהלכם ניתן לנסות לשכנעו תוך שימוש באמצעים שאין בהם כדי לפגוע ברצונו החופשי או לנסות לאתר דרכים חלופיות להרחקתו בניגוד לרצונו. השופטים רובינשטיין, חיות ומלצר הסכימו עם פסק הדין אך הדגישו את הבעייתיות בהסכם הרחקה חשאי ואת הצורך בפיקוח מוגבר על מילוי על ידי המדינה השלישית. השופט מלצר אף חזר על ההמלצה להתחשב במצוקת תושבי הערים ולבחון פיזור גאוגרפי של האוכלוסייה בכל רחבי ישראל (28 באוגוסט, ע"מ 8101/15 אלמסגד גריוסוס צגטה נ' שר הפנים).

סגירת מעבר מנחם בגין למצרים

ב-24 באוגוסט נתן בג"ץ פסק דין בעתירה בעניין החלטת שר התחבורה לסגור את מעבר מנחם בגין בטאבה למצרים ערב חג הפסח בשל איום ביטחוני. סגירת המעבר מנעה מנופשים שתכננו לנסוע למצרים לחג לממש את תכניותיהם. אמנם המקרה עצמו כבר חלף אך ההכרעה בנושא רלבנטית לעתיד ולכן ניתן פסק דין. בג"ץ קבע כי מוכנות אזרחים ליטול על עצמם את הסיכון הביטחוני שבמעבר למצרים אין בה כדי לבטל את חובתה ואחריותה של המדינה לפעול לשמירה על

בטחון אזרחיה המעוניינים לצאת משטחה, גם אם לעתים הדבר נעשה בניגוד לרצונם (24 ביולי, בג"ץ 3239/17 מיקה סמטנסקי נ' ראש הממשלה).

שלילת אזרחותו של מחבל ישראלי

ב-6 באוגוסט אישר בית המשפט לעניינים מנהליים בחיפה את שלילת אזרחותו של מחבל ישראלי, עלאא זיוד, וקבע כי סעיף 11(ב)(2) לחוק האזרחות, המאפשר לשר הפנים לבקש ביטול אזרחות של אדם שעשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל, הוא חוקתי. מדובר במקרה השני בו הופעל סעיף זה עד היום. זיוד הוא אזרח ישראלי שאמו אזרחית ישראלית ואביו, תושב השומרון, קיבל בעבר אשרת שהייה בישראל מכוח איחוד משפחות. הוא ביצע פיגוע דריסה ודקירה והורשע, לפי הודאתו, בניסיון לרצח. ביהמ"ש קבע כי הזכות לאזרחות היא אומנם זכות חוקתית, אך האינטרס הביטחוני העומד בתכלית החקיקה גובר והסעיף עומד בפסקת ההגבלה. בית המשפט הסתמך על חוות דעת של השב"כ לפיה בני "דור ב' לאיחוד משפחות" הם בעלי סיכון מוגבר לביצוע ולמעורבות בטרור וכי ביטול אזרחות הוא כלי הרתעתי משמעותי כלפי אוכלוסייה זו שעשוי לסייע בבלימת התופעה. לזיוד ניתן רישיון לשיבת ארעי בישראל (6 באוגוסט, עת"מ 16-05-57857 שר הפנים נ' עלאא זיוד).

פרופסור ברק מדינה מבקר את הפסיקה בטענה שהסמכות הינה עונשית בעיקרה ולא ראוי שהחלטה זו תתקבל במישור המנהלי. שנית, טוען מדינה כי לא ראוי להכתיים קבוצה שלמה עקב מספר מועט של מקרים וכי התכלית ההרתעתית למעשה נועדה להסתיר תכלית מפלה (13 באוגוסט, **המכון הישראלי לדמוקרטיה**). ד"ר עידית שפרן גיטלמן מבקרת גם היא את ההחלטה בטענה שהעונש שהוטל הוא חמור, כי מדובר באכיפה כפולה ובהחלת מדיניות מפלה ופסולה המשמעת את החברה הישראלית ופוגעת בחוסנה החברתי (13 באוגוסט, **המכון הישראלי לדמוקרטיה**).

ענישה למשפחת המחבל שביצע את הטבח בחלמיש

ב-27 באוגוסט הרשיע בית המשפט הצבאי ביהודה חמישה קרובי משפחה של עומר אלעבד, המחבל שרצח שלושה מבני משפחת סלומון בחלמיש, בעבירה של אי מניעת עבירה. בני המשפחה הורשעו על בסיס ידיעת כוונתו של אלעבד לבצע את הפיגוע ובשל כך שלא פעלו כנדרש על פי חוק ולא יידעו את רשויות הביטחון. בית המשפט מנה את חמשת שיקולי הענישה בגין עבירה של אי מניעת עבירה: הפשע המתוכנן; מידת הידיעה; נסיבות קבלת המידע; תגובת מקבל המידע; וניסיון למנוע ביצוע פשע. בבחינת פרמטרים אלו הגיע למסקנה כי העונש שיש להטיל על הנאשמים יישק לחלק התחתון של רמת הענישה וכי ככלל, אין זה מתפקידו להעניש בני משפחה אשר לא נטלו חלק ברצח. על אביו של אלעבד הוטל עונש של חודשיים מאסר. על אמו, שהורשעה גם בהסתה על דברים שאמרה אחרי הפיגוע בסרטון שהופץ ברשתות חברתיות פלסטיניות, הוטל עונש של חודש מאסר וקנס כספי. שני אחיו ודודו נידונו לשמונה חודשי מאסר (27 באוגוסט, בית המשפט הצבאי ביהודה, תיק מס' 9133/17, 9131/17, 9209/17, 9132/17, 8346/17 ו-9128/17).

בג"ץ הורה על הקפאת חוק ההסדרה והוגשה תגובה לעתירה מטעם הממשלה ב-17 באוגוסט **נעתר בג"ץ לבקשת היועץ המשפטי לממשלה והוציא צו ביניים ארעי המקפיא את יישומו של חוק ההסדרה עד להחלטה אחרת**. המשמעות היא שלא יהיה אפשר לממש צווי הריסה על בתים שנבנו בלי היתר באזורים שחוק ההסדרה חל עליהם, ומנגד לא ניתן ליטול זכויות שימוש בקרקעות של פלסטינים (17 באוגוסט, [nrg](#)).

הממשלה הגישה לבית המשפט **תגובה** מקדמית לעתירה מטעמה, שהוכנה על ידי עו"ד חיצוני, ד"ר הראל ארנון, מאחר שהיועץ המשפטי לממשלה סרב להגן על עמדת הממשלה. בתגובה נאמר כי המטרה הבסיסית של החוק היא לתת מענה למציאות שקיימת באזור שבה לאורך שנים נבנו ישובים או שכונות, בחלקן או ברובן, ללא היתרי בנייה ולעיתים אף על קרקעות פרטיות, בשל הנסיבות המיוחדות של המצב. מטרת החוק להסדיר את המצב באמצעות צמצום הפער בין המציאות העובדתית ארוכת השנים למציאות הנורמטיבית. אמנם החוק פוגע בזכויות הקניין של בעלי המקרקעין אך זאת באופן מידתי ומאוזן. רכישת הזכויות הכפויה של קרקע פרטית יש בה פגיעה בזכות הקניין, אך זאת לתכליות שהן כולן ראויות – תכלית אנושית, מדינית, לאומית וחברתית. בנוסף, מדובר בפגיעה מידתית: הזכות שנרכשת היא זכות שימוש וחזקה ולא זכות הבעלות, נטילת הזכויות היא עד להכרעה מדינית בדבר מעמד האזור וההתיישבות, מדובר בקרקע שיכולת השימוש של ממש על ידי הבעלים בה הוא קלוש ביותר בהיותן קרקעות בלב יישובים יהודים או בצמוד להם, לבעל המקרקעין זכות לבחור בקרקע חלופית או בדמי שימוש, החוק דורש הליך סדור ואין מדובר בחוק צופה פני עתיד אלא רק בהסדרת העבר. בהודעה נדחית טענת האפליה שכן החוק אינו חל רק על התיישבות ישראלית ואף מצוין כי בעקבות החוק הוקפאו גם מאות הליכי אכיפה תכנוניים במגזר הערבי באזור. כן נדחית הטענה שאסור לכנסת לחוקק באזור. אין על כך איסור במשטר החוקתי הישראלי ואין גם איסור במשפט הבינלאומי. בנוסף, נדחית הטענה לפיה על החוק להתבטל בשל נורמות מן המשפט הבינלאומי. בהודעה נטען כי חקיקה ראשית יכולה לגבור על חובות מהמשפט הבינלאומי ואין סמכות לפסול חוק בשל התנגשות עם חובות מהמשפט הבינלאומי. מעבר לכך, לגופם של דברים, נטען שאין החוק סותר את המשפט הבינלאומי.

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

עדכון של נציבות האו"ם לזכויות אדם בעניין המצב בעזה

ב-2 באוגוסט **פרסמה נציבות האו"ם לזכויות אדם עדכון בנושא התנאים ההומניטריים וההגנה המתדרדרת על זכויות האדם בעזה**. הנציבות מתייחסת למשבר שהחל בחודש אפריל, עם צמצום אספקת החשמל בעזה, ומציינת כי בשיא הקיץ לא עלתה אספקת החשמל על שש שעות ביום, ולעיתים קרובות אף לא על ארבע שעות ביום. היא מביעה דאגה בנוגע להשפעות החמורות של צמצום אספקת החשמל על אספקת שירותי בריאות, מים ותברואה חיוניים ומציינת כי צמצום זה מאיים על חייהן ורווחתן של קבוצות פגיעות באוכלוסייה, ובמיוחד אלו הזקוקות לטיפול רפואי דחוף. מצב זה הוביל להתגברות הפשיעה, האלימות ולניסיונות ההתאבדות. הנציבות מדגישה את חובת

ישראל, הרשות הפלסטינית ושלטונות עזה לקדם את ההגנה על זכויותיהם של תושבי עזה והדגישה את חובתה של הקהילה הבינלאומית לפעול למתן סיוע הומניטרי, לקיום התחייבויות לפיתוח עזה ולשיתוף פעולה עם הצדדים לטובת פתרון המשבר (11 באוגוסט, [OHCHR](#)).

בית משפט אמריקאי דחה תביעה נגד גורמים יהודים בטענה כי הם תומכים בפשעי המלחמה שמבצעת ישראל

ב-31 באוגוסט [דחה](#) בית משפט אמריקאי תביעה על סך מיליארד דולר שהגישו פעילים פלסטינים נגד גורמים יהודיים אמריקאים, ביניהם שלדון אדלסון וחיים סבן, בטענה כי הם תומכים בפשעי המלחמה שמבצעת ישראל נגד הפלסטינים. התובעים טענו כי הנתבעים מעורבים במזימה אזרחית לגירוש של כל מי שאינו יהודי ממזרח ירושלים, מהגדה המערבית ומרצועת עזה, וכן בסיוע לפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, כולל רצח עם, שמבצעת מדינת ישראל. השופטת ציינה כי בית המשפט בעצם מתבקש בפועל לתת החלטה המתייחסת לחוקיות ההתנחלויות בשטחים וקבעה כי מדובר בסוגיה המצויה מחוץ לתחום סמכותו (31 באוגוסט, [Times of Israel](#)).

מועצת הביטחון האריכה את מנדט האו"ם בלבנון

ב-30 באוגוסט קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם פה אחד את החלטה 2373 המאריכה את המנדט של כוח האו"ם בלבנון (UNIFIL) בשנה עד ל-31 באוגוסט 2018. ההחלטה, בין היתר, מסמיכה את כוח האו"ם לנקוט בכל פעולה הכרחית על מנת לוודא כי דרום לבנון לא תשמש לפעילות עוינת, קוראת ליישום מלא של החלטה 1701 משנת 2006 וקוראת לישראל ולבנון לתמוך בהפסקת אש ולמצוא פתרון ארוך טווח המבוסס על עקרונותיה של החלטה 1701. מועצת הביטחון ציינה לחיוב את שיתוף הפעולה בין כוח האו"ם לצבא הלבנוני בביסוס סביבה אסטרטגית חדשה בדרום לבנון (30 באוגוסט, [UN](#)).

סימפוזיון על דיני כיבוש

באתר *Opinio Juris* התקיים החודש סימפוזיון סביב ספרו החדש של פרופסור אייל גרוס, *The Writing on the Wall: Rethinking the International Law of Occupation*. גרוס מציג את עיקרי ספרו החדש, אשר מציע בחינה ביקורתית של המסגרת המשפטית של דיני כיבוש. הוא יוצא נגד הגישה המתייחסת לכיבוש כעניין עובדתי גרידא ומציע לאמץ גישה נורמטיבית לכיבוש, אשר במסגרתה ניתן לקבוע מצבים בהם כיבוש כשלעצמו אינו חוקי. בנוסף הוא מציע לאמץ גישה פונקציונלית לכיבוש אשר מכירה ברמות שונות של כיבוש. הוא מנתח את המדיניות הישראלית ביחס לשטחים, אשר יצרה אי ודאות משפטית לגבי מעמד השטח, באופן שמאפשר לישראל לבחור אם לפעול ככובש או כריבון, כך שתושבי השטחים הפלסטינים אינם זוכים לכל הזכויות המוענקות לתושבים המוגנים של שטח כבוש מחד ואף לא לכל הזכויות של אזרחי המדינה מאידך. בהמשך הספר מדגים גרוס כיצד המשפט הבינלאומי ההומניטארי ודיני זכויות האדם הופכים להיות כלים המקנים לשלטון הישראלי סמכויות הפוגעות בזכויות התושבים, בהצדקה של שיקולי ביטחון וכן של הגנה על זכויות של אחרים, כגון המתנחלים (28 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

הסימפוזיון כלל התייחסויות של כותבים שונים ביחס לעמדותיו של גרוס, כולל: [אליאב ליבליך](#), [קריסטן בון](#), [ולנטינה אזארובה](#), [דיאנה בוטו](#), ו'[יוג'ין קונטורוביץ'](#) וכן [התייחסות של גרוס](#) למגיבים.

ידיעות בינלאומיות

מלחמה בטרור

טראמפ הכריז על אסטרטגיה חדשה בלחימה באפגניסטן
ב-21 באוגוסט הכריז טראמפ על אסטרטגיה חדשה במסגרת המלחמה באפגניסטן, המתמקדת בהתמודדות עם איום הטרור באזור ומסיימת את ניסיון "בניית המדינה" (nation building). מדיניות זו מהווה מפנה בעמדתו של טראמפ, שבעבר כינה את המלחמה באפגניסטן "אסון מוחלט" וראה בה בזבוז של כספי משלם המסים האמריקאי. שינוי האסטרטגיה באפגניסטן, במסגרתו יגדל מספר החיילים שיישלחו לאזור, נובע מדאגה לפיה חוסר ההצלחה של כוחות הממשלה האפגנית להתמודד מול הטאליבן ואל-קאעידה הוביל להידרדרות המצב הביטחוני. על פי נאומו של טראמפ, האסטרטגיה אף כוללת הפעלת לחץ על פקיסטן לעשות יותר ביחס לטרוריסטים המוצאים מקלט בשטחה וכן שילובה של הודו בתפקיד משמעותי יותר במתן תמיכה כלכלית (21 באוגוסט, [Washington Post](#)).

הבית הלבן פרסם מכתב בנושא הבסיס המשפטי לשימוש בכוח בסוריה
ב-2 באוגוסט פרסם הבית הלבן, בתגובה לפנייה של הסנטור בוב קורקר, ראש ועדת יחסי החוץ, מכתב המנמק את הבסיס המשפטי לשימוש בכוח בסוריה נגד אל-קאעידה ודאע"ש. המכתב מתייחס הן להצדקות מבחינת הדין הפנימי האמריקאי והן מבחינת הדין הבינלאומי. מבחינת הדין הפנימי, מציין המכתב את אישור השימוש בכוח צבאי מ-2001 (AUMF), המעניק סמכות לשימוש בכוח כלפי ארגונים אלה. במכתב נטען כי האישור מקנה סמכות להגן על כוחות ארה"ב, כוחות הקואליציה ובנות בריתה, המשתתפות במאמץ להבסת דאע"ש, כל עוד הכוח המופעל הכרחי והולם. מבחינת הדין הבינלאומי, נטען כי השימוש בכוח בסוריה נעשה במסגרת הגנה עצמית, הן של עיראק והן של ארה"ב ובנות בריתה באזור, מפני כוחות דאע"ש, הפועלים מתוך סוריה, אשר אינה רוצה או אינה יכולה להתמודד עמם. המכתב מדגיש כי פעילותה של ארה"ב היא הכרחית ומידתית (2 באוגוסט, [Lawfare](#)).

משפט בינלאומי פלילי

בית הדין הפלילי הבינלאומי הורה על מתן פיצויים בתיק הנוגע להרס אתרי מורשת
ב-17 באוגוסט הוציא בית הדין הפלילי הבינלאומי [צו](#) המחייב את אחמד אל פאקי אל-מאחדי, שהורשע בגין הרס אתרים היסטוריים ודתיים בטימבוקטו שבמאלי, במתן פיצויים בסך 2.7 מיליון יורו לקהילה המקומית. מאחר ולא-מאחדי אין די כסף, קרא בית הדין לקרן בית הדין למען נפגעים להשלים את החסר. בית הדין הדגיש את חשיבותם של אתרי מורשת וערכם

הסנטימנטלי וציין כי הפיצויים נועדו להקל על הסבל שנגרם, להקל על הנפגעים, לשקם את כבודם ולהרתיע מהתנהלות אלימה בעתיד. הפיצויים מתייחסים לנזק שנגרם למבנים, הנזק הכלכלי הנובע מהפגיעה ונזק מוסרי. הפיצויים אמורים לשמש לשיקום האתרים ולסיוע לקהילה שנפגעה. בנוסף, נפסקו פיצויים אישיים עבור אלו שפרנסתם נפגעה במישרין (17 באוגוסט, [ICC](#)). **אלינה בלטה ונדיה בנטקה** מנתחות את פסק הדין ומציינות כי מדובר בצעד קדימה, למרות ביקורת על היבטים מסוימים של פסק הדין ובפרט על קשירת נושא הפיצויים להיבטים של הרתעה, במקום לשים דגש על הנזק שנגרם. הן מציינות כי הנטל עובר לקרן למען הנפגעים שתצטרך לקבוע תכנית ליישום פסק הדין (25 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי הוציא צו מעצר נגד אדם החשוד בביצוע פשעי מלחמה בלוב
ב-15 באוגוסט **הוציא בית הדין הפלילי הבינלאומי צו מעצר נגד מוחמד אל-וורפאלי, מנהיג מיליציה החשוד בביצוע פשעי מלחמה במסגרת הסכסוך המתרחש בלוב**. אל-וורפאלי מואשם בכל שהורה על רצח ואף ביצע בעצמו רצח בשבע תקריות שונות, בתקופה שבין 3 ביוני 2016 ל-17 ביולי 2017 בסביבות בנגזי, במסגרתן נרצחו 33 בני אדם (15 באוגוסט, [ICC](#)). **אמה אירווינג** מציינת כי זהו צו המעצר הראשון שנתן בית הדין המתבסס באופן בלעדי על ראיות שמקורן ברשתות החברתיות, שכן ההאשמות נגד החשוד מתבססות על שבעה סרטוני וידאו שהועלו לרשתות החברתיות ולא ידוע על ידי מי. הדבר מעורר שאלות שונות. ראשית, יש חשש לעיוותים ומניפולציות בחומר המועלה לרשתות. שנית, תעלה השאלה האם חומרים כאלה יכולים להספיק גם בשלבים הבאים של אישור כתב אישום ושל ההרשעה עצמה (17 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

בית משפט פדרלי אמריקאי אישר הסגרה לספרד של חשוד במעורבות בטבח במסגרת מלחמת האזרחים באל-סלבדור

ב-21 באוגוסט **פסק בית משפט פדרלי אמריקאי כי ניתן להסגיר לספרד את מונטנו מורלס, ששימש ראש המשטרה הלאומית של אל-סלבדור בשנות ה-80, על מנת להעמידו לדין על תפקידו ברצח שישה כמרים, חמישה מהם ספרדים, במהלך מלחמת האזרחים באל-סלבדור ב-1989. בת' ואן שאק** מתארת כי מסמכים שנמצאו חשפו כי מונטנו היה נוכח כאשר ניתנה הפקודה להוציא להורג את אחד הכמרים ואת כל העדים למעשה. על אף שממשלת אל-סלבדור פתחה בחקירה, מונטנו שוחרר בעקבות חוק חנינה שהתקבל לאחר המלחמה, בשנת 1993. מאוחר יותר פסל בית המשפט החוקתי של אל-סלבדור את חוק החנינה ואפשר את העמדתם לדין של בכירי צבא בגין פשעי מלחמה. ההליכים בספרד נפתחו נגד עשרים אנשי צבא סלבדורים ביוזמת ארגוני זכויות אדם מכוח הסמכות האקס-טריטוריאלית הקבועה בחוק הספרדי. ואן-שק מציינת כי האמנה בין ספרד וארה"ב קובעת כי נאשם יוסגר אם חוקי המדינה המבקשת מאפשרים העמדה לדין ואם חוקי המדינה המתבקשת יאפשרו העמדה לדין בנסיבות דומות, תנאים שהתקיימו במקרה זה (23 באוגוסט, [Lawfare](#)).

בית משפט אמריקאי לערעורים ביטל הרשעה אחת והורה על שינוי עונשם של שלושה מתוך ארבעה עובדים לשעבר בחברת בלאקוואטר שהורשעו בגין הרג אזרחים בעיראק
ב-4 באוגוסט ביטל בית משפט אמריקאי לערעורים הרשעה אחת והורה על שינוי עונשם של שלושה עובדים לשעבר בחברת האבטחה BlackWater שהורשעו בגין מעורבות בהרג ופציעת מעל ל-30 אזרחים בעיראק ב-2007. שלושה מן הנאשמים הורשעו, בין היתר, בהחזקת נשק אוטומטי, וקיבלו עונשי מאסר של 30 שנה. בית המשפט קבע כי זוהי הרשעה בעייתית כיוון שהנשק סופק על ידי הממשלה ומדובר באזור מלחמה ועל כן הורה על דיון מחודש בעונש. הנאשם הרביעי הורשע ברצח על כך שביצע ירי מדויק לעבר נהג רכב שעמד במחסום. בית המשפט מצא כי הרשעה זו עומדת בסתירה לכך שאחד הנאשמים האחרים העיד על עצמו כי הוא שירה ירייה זו והורה על משפט חוזר. מדובר במשפט מורכב שעמד במוקד של סערה ציבורית, כולל תקלות רבות בהתנהלות ואשר יצר מתיחות ביחסי ארה"ב-עיראק. ניהול משפט חוזר יהיה מורכב (4 באוגוסט, [NY Times](#)).

התפטרות ראש צוות החקירה של הפשעים בסוריה

קרלה דל פונטה, ראש צוות החקירה של האו"ם בעניין מלחמת האזרחים בסוריה, התפטרה מתפקידה. בהודעה על פרישתה ציינה דל פונטה כי הסיבה הינה ייאוש מהתנהלותה של מועצת הביטחון, אשר למרות הראיות הרבות שנאספו נגד בשאר אל אסד על ידי הוועדה בראשה עמדה, לא פעלה להקמת טריבונל בינלאומי בעניין סוריה, שיעמיד לדין פושעי מלחמה המעורבים בטבח הנעשה במדינה. הוועדה בראשה עומדת דל פונטה פועלת מאז שנת 2011. לטענתה, בשש שנות פעילותה אספה הוועדה את הראיות הנדרשות, אך אין תובע או בית משפט שיעזר בהן למטרות העמדתו של אסד לדין (13 באוגוסט, [Reuters](#)).

זכויות אדם

ועדת האו"ם נגד עינויים פרסמה ממצאים תקופתיים בעניין אנטיגואה, ברבודה, פרגוואי, אירלנד ופנמה

ב-11 באוגוסט [פרסמה](#) ועדת האו"ם נגד עינויים את ממצאיה בעניין המדינות אותן בחנה בתקופה שבין 24 ביולי ל-11 באוגוסט: [אנטיגואה וברבודה](#), [פרגוואי](#), [אירלנד](#) ופנמה. במסגרת ממצאיה פרסמה הוועדה המלצות לשיפור מצב זכויות האדם שבתחום שיפוטן של המדינות וחיזוק יכולתן ליישם את האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. הממצאים מתייחסים הן להיבטים חיוביים, המצביעים על מאמציהן של המדינות לעמוד בדרישות האמנה, והן לעניינים המעלים חשש לאי עמידה בהן, תוך מתן המלצות למדינות לתיקון החקיקה הפנימית, במטרה להתאימה באופן מלא לאמנה (11 באוגוסט, [OHCHR](#)).

מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה

ב-5 באוגוסט **[החליטה](#)** מועצת הביטחון, פה אחד, להטיל סנקציות חדשות על צפון קוריאה. הסנקציות החדשות הן הקשות ביותר שהוטלו עד כה נגד צפון קוריאה, וזאת במטרה ללחוץ על המדינה לנטוש את מדיניות ההתחמשות הגרעינית. ההחלטה היא תגובה ישירה לשני הניסויים שערכה צפון קוריאה בחודש האחרון, במסגרתם הוצגו טילים בליסטיים בין יבשתיים שנראה כי ביכולתם להגיע לשטח ארה"ב. הסנקציות החדשות כוללות איסור על ייצוא פחם, ברזל, עפרת ברזל וחומרים אחרים, וכן הטלת מגבלות קשות על מסחר עם הבנק הצפון קוריאני. הסנקציות עתידות להפחית את הכנסות צפון קוריאה מייצוא במיליארד דולר בשנה, שהן כשליש מכלל הכנסותיה מייצוא (5 באוגוסט, **[NY Times](#)**). מוחמד הלאל מתייחס לאיום ההדדי על שימוש בכוח בין ארה"ב וצפון קוריאה, הבא לידי ביטוי בהצהרות, ניסויי טילים ומהלכים צבאיים. הוא מציין כי התנהלות זו אינה עולה כדי איום אסור בשימוש בכוח והיא משמשת להעברת מסרים פוליטיים בלבד בין הצדדים. הלאל מציין כי ככלל, הדין הבינלאומי אינו ברור בכל הנוגע להגדרת המונח "איום בשימוש בכוח", כמו גם בנוגע לקו המפריד בין איום חוקי לשאינו חוקי (30 באוגוסט, **[Opinio Juris](#)**).

ניתן למצוא אותנו ב:

© 2017 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי,

INSS